

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
APSAUGOS NUO SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE
Į S T A T Y M A S**

2011 m. gegužės 26 d. Nr. XI-1425
Vilnius

**PIRMASIS SKIRSNIS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šiuo įstatymu siekiama ginti asmenis nuo smurto artimoje aplinkoje, kuris dėl jo žalos visuomenei priskiriamas prie visuomeninę reikšmę turinčių veikų, greitai reaguoti į iškilusią grėsmę, imtis prevencijos priemonių, taikyti apsaugos priemonės ir teikti tinkamą pagalbą.

2. Smurtas artimoje aplinkoje yra žmogaus teisių ir laisvių pažeidimas. Šis įstatymas apibrėžia smurto artimoje aplinkoje sampratą, nustato smurto artimoje aplinkoje subjektų teises ir atsakomybę, prevencijos priemonių įgyvendinimą, pagalbos smurto artimoje aplinkoje atveju teikimą ir apsaugos priemonių smurtą patyrusiam asmeniui taikymą. Vaiko apsauga nuo smurto reglamentuojama šiame įstatyme ir kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Artima aplinka** – aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį.

2. **Nevyriausybinių organizacija** – nuo valstybės ir savivaldybių institucijų nepriklausomas, savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra pelno ar politinės valdžios siekimas arba tik religijos tikslų įgyvendinimas.

3. **Pagalba smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims** (toliau – **pagalba**) – psichologo, teisinės, socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, apgyvendinimo ir kitos būtinos paslaugos, teikiamos valstybės, savivaldybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims.

4. **Smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo** (toliau – **smurtą patyręs asmuo**) – asmuo, prieš kurį panaudotas smurtas artimoje aplinkoje, taip pat vaikas, tapęs smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenantis aplinkoje, kurioje buvo smurtauta.

5. **Smurtas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.

6. **Smurtautojas** – asmuo, smurtaujantis artimoje aplinkoje.

7. **Smurto artimoje aplinkoje subjektas** – smurtą patyręs asmuo ar smurtautojas.

8. **Specializuota kompleksinė pagalba smurtą patyrusiems asmenims** (toliau – **specializuota kompleksinė pagalba**) – specializuotos pagalbos centrų teikiama kompleksinė pagalba smurto artimoje aplinkoje atveju įveikiant kritinę būklę, specializuota psichologo, teisinė ir kita pagalba.

9. **Specializuotos pagalbos centras** – viešąsias funkcijas atliekanti institucija, teikianti specializuotą kompleksinę pagalbą smurtą patyrusiems asmenims.

10. Kitos šio įstatymo sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos kituose Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

3 straipsnis. Apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje principai

Apsauga nuo smurto artimoje aplinkoje įgyvendinama vadovaujantis šiais principais: bendradarbiavimo, dalyvavimo, kompleksiskumo, prieinamumo ir kokybės, solidarumo, tinkamumo, koordinavimo, teisėtumo, asmens teisių ir laisvių apsaugos, proporcingumo, humaniškumo, teisingumo, veiksmingumo, objektyvumo ir efektyvumo.

4 straipsnis. Smurto artimoje aplinkoje prevencija

1. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir nevyriausybinės organizacijos pagal kompetenciją rengia ir įgyvendina priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią smurtui artimoje aplinkoje, vykdo šio ir kitų teisės aktų reikalavimus.

2. Prevencijos priemonės įgyvendinamos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir jos įgaliotų institucijų bei savivaldybių parengtas programas, finansuojamas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų ir tarptautinių programų. Vyriausybė finansuoja nevyriausybinių organizacijų atliekamą prevencinę veiklą.

3. Valstybės ir savivaldybių institucijos, įstaigos ir nevyriausybinės organizacijos, siekdamos užkirsti kelią smurtui artimoje aplinkoje, pagal kompetenciją imasi šių prevencijos priemonių:

1) organizuoja visuomenės švietimo ir informavimo kampanijas, skatinančias netoleruoti smurto;

2) organizuoja teisėjų, prokurorų, policijos pareigūnų, specialistų ir kitų asmenų, dirbančių smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos srityje, mokymus ir kvalifikacijos kėlimo kursus pagal Vyriausybės ir jos įgaliotų institucijų bei savivaldybių parengtas programas, finansuojamas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų ir tarptautinių programų;

3) organizuoja visuomenės teisinį švietimą apie veikas, kurios laikomos smurtu artimoje aplinkoje, šių veikų teisinės pasekmės ir atsakomybės už jų padarymą neišvengiamumą;

4) organizuoja tyrimus, statistinių duomenų rinkimą apie smurtą artimoje aplinkoje ir šių duomenų analizę;

5) rengia kursus, kuriuose mokoma konfliktų, kylančių artimoje aplinkoje, taikaus sprendimo būdų;

6) neišduoda leidimo laikyti (nešiotis) ginklą arba panaikina turimus leidimus;

7) imasi kitų prevencijos priemonių.

ANTRASIS SKIRSNIS SMURTĄ PATYRUSIO ASMENS APSAUGA

5 straipsnis. Smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonės

1. Jeigu nustatomas smurto artimoje aplinkoje faktas, skiriamos šios smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonės:

1) įpareigojimas smurtautojui laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, jeigu jis gyvena su smurtą patyrusiu asmeniu;

2) įpareigojimas smurtautojui nesiartinti prie smurtą patyrusio asmens, nebendrauti, neieškoti ryšių su juo.

2. Šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytos priemonės skiriamos iki bylos nagrinėjimo pabaigos, jeigu ikiteisminio tyrimo teisėjas neskiria Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse nustatytų kardomųjų priemonių – suėmimo ar įpareigojimo gyventi skyrium nuo nukentėjusiojo. Šias priemones skiria ikiteisminio tyrimo teisėjas nutartimi ne vėliau kaip per 48 valandas.

3. Šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytos priemonės skiriamos kartu su bausme, išskyrus atvejus, kai nuteistajam skiriamas areštas arba laisvės atėmimas.

4. Šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytos priemonės neskiriamos, kai smurtautojas yra nepilnametis.

5. Skiriant šio straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nustatytas priemones, jeigu smurtą patyręs asmuo ar smurtautojas dėl savo fizinių ar psichinių trūkumų ar savybių negali likti be

priežiūros, šių asmenų priežiūros klausimas sprendžiamas kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

6 straipsnis. Smurtą patyrusio asmens apsaugos užtikrinimo priemonių taikymas

1. Policijos pareigūnas, užfiksavęs smurto artimoje aplinkoje įvykį, nedelsdamas imasi priemonių apsaugoti smurtą patyrusį asmenį ir, atsižvelgdamas į nustatytas aplinkybes, pradeda ikiteisminį tyrimą, ir informuoja prokurorą, jeigu ikiteisminiam tyrimui pradėti būtinas prokuroro reikalavimas.

2. Procesiniams veiksams taikomas pagreitintas procesas, kai panaudoto smurto artimoje aplinkoje aplinkybės yra aiškos, o baudžiamoji byla dėl tos veikos padarymo turi būti nagrinėjama apylinkės teisme.

7 straipsnis. Policijos pareigūnų funkcijos

1. Gavę pranešimą apie smurtą artimoje aplinkoje, policijos pareigūnai, atvykę į įvykio vietą arba patys būdami to įvykio liudininkai, užrašo duomenis apie smurto artimoje aplinkoje faktą ir pradeda ikiteisminį tyrimą. Smurtą patyręs asmuo skundo neteikia.

2. Policijos pareigūnai organizuoja pagalbos teikimą šio įstatymo 9 straipsnio 1 ir 3 dalyse nustatyta tvarka.

3. Kai taikomas įpareigojimas smurtautojui laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos, jeigu jis gyvena kartu su smurtą patyrusiu asmeniu, policijos pareigūnai nedelsdami užtikrina smurtautojo išsikėlimą. Smurtautojo iškeldinimo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

4. Policijos pareigūnai apie teismo skirtą įpareigojimą smurtautojui laikinai išsikelti iš gyvenamosios vietos nedelsdami, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną po sprendimo priėmimo, praneša specializuotos pagalbos centrui. Tais atvejais, kai, taikant įpareigojimą smurtautojui išsikelti, be priežiūros lieka nepilnametis, policijos pareigūnai apie tai praneša ir vaiko teisių apsaugos skyriui.

5. Policijos pareigūnai kontroliuoja, kaip vykdomas teismo sprendimas. Kontrolė atliekama Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

TREČIASIS SKIRSNIS PAGALBOS VALDYMAS IR ORGANIZAVIMAS

8 straipsnis. Pagalbos valdymas

1. Pagalbos valdymas apima pagalbos priemonių planavimą, administravimą, organizavimą, atsakomybės paskirstymą ir finansavimo užtikrinimą.

2. Vyriausybė tvirtina Vyriausybės įgaliotos institucijos parengtą ilgalaikę valstybinę pagalbos teikimo ir finansavimo programą, kuri finansuojama iš valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų ir tarptautinių programų.

3. Vyriausybės įgaliotos institucijos yra atsakingos už specializuotos pagalbos centrų programos parengimą. Specializuotos pagalbos centrai steigiami prioritetą teikiant nevyriausybiniams organizacijoms.

4. Specializuotos pagalbos centrai teikia specializuotą kompleksinę pagalbą.

5. Savivaldybių institucijos ir nevyriausybinių organizacijų įstatymų nustatyta tvarka teikia ir įgyvendina ilgalaikės pagalbos paslaugas.

6. Pagalbos teikimą prižiūri atsakingos institucijos.

9 straipsnis. Pagalbos organizavimas

1. Policijos pareigūnai, atvykę į smurto artimoje aplinkoje įvykio vietą, informuoja smurtą patyrusį asmenį apie galimybes gauti pagalbą ir su jo žinia praneša apie įvykį specializuotos pagalbos centrui.

2. Specializuotos pagalbos centras, gavęs pranešimą iš policijos pareigūnų, nedelsdamas

susisiekiama su smurtą patyrusiu asmeniu ir jam pasiūlo specializuotą kompleksinę pagalbą.

3. Policijos pareigūnai nedelsdami, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša vaiko teisių apsaugos skyriui, jeigu nepilnametis patyrė smurtą artimoje aplinkoje, buvo jo liudininkas, gyvena aplinkoje, kurioje buvo smurtauta, arba jeigu įtariamas smurtavęs asmuo yra nepilnametis.

KETVIRTASIS SKIRSNIS SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE SUBJEKTŲ TEISĖS

10 straipsnis. Smurtą patyrusio asmens teisės

1. Smurtą patyręs asmuo turi teisę:

- 1) gauti iš policijos pareigūno ir iš specializuotos pagalbos centro informaciją apie įstaigas, teikiančias pagalbą pagal šį įstatymą;
- 2) gauti specializuotą kompleksinę pagalbą, numatytą smurtą patyrusiems asmenims;
- 3) kreiptis ir gauti pagalbą šio įstatymo ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatytos teisės galioja ir tada, kai nebuvo kreiptasi į policijos pareigūnus dėl smurto artimoje aplinkoje.

11 straipsnis. Smurtautojo teisės

Įtariamas smurtautojas turi teisę:

- 1) gauti iš policijos pareigūno informaciją apie įstaigas, teikiančias nakvynės paslaugas, kai taikomas įpareigojimas išsikelti iš gyvenamosios vietos;
- 2) teikti paaiškinimus dėl smurto artimoje aplinkoje;
- 3) kreiptis ir gauti pagalbą kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

PENKTASIS SKIRSNIS ATSAKOMYBĖ UŽ SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE

12 straipsnis. Atsakomybė už smurtą artimoje aplinkoje

1. Smurtas užtraukia baudžiamąją atsakomybę.

2. Smurtautojas, padaręs žalą žmogaus sveikatai, turtui, aplinkai, taip pat padaręs neturtinę žalą, privalo ją atlyginti smurtą patyrusiam asmeniui Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

13 straipsnis. Atsakomybė už melagingą pranešimą

Asmuo, melagingai pranešęs apie smurtą artimoje aplinkoje ar piktnaudžiavęs smurtą patyrusio asmens teisėmis, atsako Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

14 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir taikymas

1. Šis įstatymas, išskyrus 15 straipsnį, įsigalioja po 6 mėnesių nuo jo paskelbimo leidinyje „Valstybės žinios“.

2. Šio įstatymo 8 straipsnio 4 dalies nuostata taikoma po to, kai Vyriausybė ar jos įgaliota institucija šio įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nustatytais terminais patvirtina specializuotos pagalbos centrų programą.

15 straipsnis. Pasiūlymai Vyriausybei

1. Vyriausybė per 3 mėnesius nuo šio įstatymo paskelbimo leidinyje „Valstybės žinios“ pateikia Lietuvos Respublikos Seimui įstatymų, susijusių su šio įstatymo įgyvendinimu,

pakeitimų projektus.

2. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki šio įstatymo įsigaliojimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

3. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija per 6 mėnesius nuo šio įstatymo paskelbimo leidinyje „Valstybės žinios“ patvirtina specializuotos pagalbos centrų programą.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTĖ

DALIA GRYBAUSKAITĖ